

DOI: https://doi.org/10.54929/conf_22_08_2023-10-04

Андрощук Г. О.

к. е. н., доцент,
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-0781-9740

Копил Я. В.

Адвокат,
аспірант НДІ інтелектуальної власності НАПрН України,
м. Київ, Україна
ORCID: 0009-0000-5208-2624

ІНСТИТУТ СЕКРЕТНИХ ВИНАХОДІВ: НОВЕ В ЗАКОНОДАВСТВІ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Інститут секретних винаходів займає важливе місце в системі патентного права та забезпеченні національної безпеки. Він відіграє роль запобіжного клапана для окремих винаходів, який може підвищити рівень економічної безпеки та ефективність державного регулювання. Враховуючи глобальну динаміку збільшення патентних заявок в останні роки (і, відповідно, кількості винаходів, спрямованих на національну безпеку та оборону), ескалацію міжнародної ситуації, цей економіко-правовий інститут, що безпосередньо займається питаннями національної безпеки, набуватиме все більшого значення [1, с.40].

Загальноновизнано, що протягом майже всього ХХ ст. інститут секретних винаходів зробив величезний внесок у зміцнення національної безпеки таких провідних країн як США, Велика Британія, Німеччина, Франція. При цьому очевидність необхідності його подальшого збереження в цих країнах не викликає сумніву у фахівців. Більше того, аналіз нинішнього стану справ свідчить про те, що провідні країни світу не лише зберегли свої національні інститути секретних винаходів, а й продовжують активну роботу з їх удосконалення. Розглянемо це на прикладі законодавства Японії та В'єтнаму.

Економіка Японії - одна з найрозвиненіших економік світу. За розміром ВВП посідає третє місце у світі після США та Китаю. В рейтингу Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ) за 2020 р. країн світу за кількістю патентів (World Intellectual Property Organization: World Intellectual Property Indicators 2020) Японія займає третє місце після Китаю і США. 11 травня 2022 р. парламент Японії затвердив «Закон про зміцнення національної безпеки за допомогою комплексних економічних заходів» (Act on the promotion of national security through integrated economic measures) [2].

Зосередимось більш детально на японському досвіді. Статті 65–85 Закону Японії встановлюють так звану «секретну патентну систему»,

аналогічну до тієї, що використовується в більшості інших країн G20. Нова система Японії призупиняє патентні експертизи. Вона складається із двоетапних експертиз Японського патентного відомства (ЯПВ) і Кабінету Міністрів. Спочатку уряд запитує думки експертів і формулює основні засади нерозголошення патентних заявок (керівні принципи нерозголошення). Потім уряд має негайно опублікувати керівництво з нерозголошення після схвалення Кабміном. ЯПВ проводить початкову експертизу при розгляді патентних заявок, визначаючи, чи належать вони до технологічної галузі, в якій винаходи, у разі оприлюднення, можуть завдати шкоди національній безпеці та громадській безпеці через зовнішні дії («зазначені технологічні галузі»). Потім ЯПВ надсилає відповідні патентні заявки до Кабміну протягом трьох місяців після їх подання. Кандидати можуть попросити МПС направити їхні заявки до Кабміну. Оскільки ЯПВ розглядає близько 300 000 заявок щороку, воно не проводитиме детальної перевірки, а натомість просто помітить заявки, які можуть стосуватися певної технологічної галузі і, отже, вимагають подальшого розгляду. Буде визначено лише обмежену кількість технологій подвійного призначення на додаток до технологій одноразового використання, таких як ядерна зброя та зброя. Подання патентних заявок, що стосуються зазначених технологічних областей, у зарубіжних країнах заборонено (ст. 78 (1)), і винахідники можуть подати заявку на попереднє визначення того, чи відносяться їх винаходи до таких технологічних областей, заплативши мито у розмірі 25 000 єн. (близько 200 доларів США). При проведенні другої експертизи («експертиза безпеки») Кабмін розглядає кілька елементів, таких як (i) чи може винахід, якщо він буде оприлюднений, завдати шкоди національній безпеці та громадській безпеці через зовнішні дії та (ii) потенційний вплив про розвиток галузей промисловості, якщо винахід позначено (охоронне позначення). У процесі експертизи Кабмін може запросити документи, інформацію, роз'яснення та/або іншу допомогу від відповідних державних органів чи сторонніх установ, які мають спеціальні знання. Якщо Кабмін приймає рішення про присвоєння охоронного позначення, він видає повідомлення, в якому просить заявника подати документи, що описують умови управління винаходом. Заявник повинен подати документи протягом 14 днів з моменту отримання повідомлення. Якщо заявник не зробить цього, Кабмін відхилить заявку, надавши заявнику можливість порозумітися. Якщо Кабмін вважає за доцільне захистити інформацію про винахід, він визначає винахід як «захищений винахід» і повідомляє заявника та ЯПВ про надання статусу захисту. Продовження терміну призначення безпеки переглядається щороку. До винаходів, що охороняються, застосовується обмеження: (i) патентні заявки на захищені винаходи не можуть бути відхилені або відкликані, (ст.59) (ii) заявники повинні отримати дозвіл Кабміну, перш ніж використовувати винаходи, (ст.60) (iii) розкриття деталей винаходів заборонено, (ст. 61) (iv) заявники зобов'язані приймати необхідні та належні заходи для запобігання витоку інформації про винаходи, (ст.62) (v) інші підприємці повинні отримати

схвалення Кабміну, перш ніж звертатися з інформацією про винаходи, (ст.63) та (vi) подання патенту заявки на винаходи у зарубіжних країнах заборонені. Заявники отримають компенсацію за ці обмеження у вигляді оплати «звичайних збитків» урядом. Положення цієї глави набудуть чинності протягом двох років після офіційного опублікування Закону (18 травня 2022 р.), за винятком положень щодо правил нерозголошення [3 с.62-63].

В'єтнам. Патент є невід'ємною частиною зміненого Закону про інтелектуальну власність (ІВ), який було прийнято Національною асамблеєю В'єтнаму 16 червня 2022 р. та набув чинності 1 січня 2023 р. Під секретними винаходами розуміються винаходи, які служать національній обороні та безпеці або необхідні розвитку соціальної економіки. Вони належать до державної таємниці, тому лише компетентні державні органи можуть визначити, є винахід секретним чи ні. [4]. В новій редакції Закону про ІВ закріплені наступні зміни: істотна поправка до пункту 1 статті 60 зміненого Закону про ІВ про новизну винаходів полягає у розширенні сфери, в якій винахід може вважатися таким, що втратив свою новизну. Вперше у В'єтнамі «секретний попередній рівень техніки» - патентна заявка з більш ранньою датою подачі або датою пріоритету, але опублікована на дату подання або пріоритету розглянутої заявки на патент або після неї — вводиться як документ попереднього рівня техніки. Закон про ІВ робить положення про контроль безпеки підставою для визнання патенту недійсним, якщо заявка на патент подається з порушенням цього положення, а також замінює вищезгадані двозначні терміни на більш чіткий термін: «Винаходи в технічних областях, які впливають на питання національної оборони та безпеки, створені у В'єтнамі та мають право на реєстрацію фізичної особи, яка є громадянином В'єтнаму та постійно проживає у В'єтнамі, або організації, створеної відповідно до в'єтнамського законодавства». [5]. Водночас, як і раніше, необхідні більш конкретні рекомендації для таких випадків, як винаходи, частково створені у В'єтнамі; винаходи, що знаходяться у спільній власності в'єтнамських та іноземних організацій; винаходи, створені у В'єтнамі на правах реєстрації в'єтнамських юридичних осіб, але передані іноземним юридичним особам до подання заявки тощо.

Висновки. Окремі положення аналізованого Закону Японії становлять інтерес і можуть бути використані у законотворчій та правозастосовній діяльності в Україні: система підтримки розвитку критичних технологій, визначені патентні класифікації (Designated Patent Classifications) у галузях технологій, які можуть вплинути на національну безпеку, керівні принципи нерозголошення, експертиза безпеки, система попереднього визначення секретності, компенсація урядом за обмеження у вигляді оплати «звичайних збитків», санкції за витік нерозкритої патентної інформації.

Заслужують також на увагу українських фахівців вищезгадані зміни до Закону В'єтнаму про ІВ, який отримав безліч відгуків від фахівців-практиків у галузі ІВ, є прогресивним документом, що вносить

необхідні та розумні зміни у середовище ІВ у В'єтнамі. Однак все ще залишаються деякі неясності, які вимагають додаткових роз'яснень та професійних порад про те, як розуміти та застосовувати ці нові патентні положення.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Androshchuk, H. O. (2020). Instytut sekretnykh vynakhodiv yak faktor zabezpechennia natsionalnoi bezpeky [The Institute of Secret Inventions as a Factor for Ensuring National Security]. *Nauka ta naukoznavstvo – Science and scientific studies*, 4, 24-43. DOI: <https://doi.org/10.15407/sofs2020.04.024> [in Ukrainian].
2. Japan Enacts Economic National Security Act. Retrieved from <https://www.gtlaw.com/en/insights/2022/7/japan-enacts-economic-national-security-act>.
3. Androshchuk, H.O. (2022). Zrostannia roli intelektualnoi vlasnosti v natsionalnii ekonomichnii bezpetsi Yaponii: zakonodavche zabezpechennia [The growing role of intellectual property in Japan's national economic security: legislative provision]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti – Theory and practice of intellectual property*, 5, 54-67. DOI: <https://doi.org/10.33731/52022.270789> [in Ukrainian].
4. Hoang, Thi Luyen, & Hoang, Thi Phuong (12.01.2023). Vietnam – patent examination of secret inventions guided. Retrieved from <https://investip.vn/vietnam-patent-examination-of-secret-inventions-guided/>
5. Hien, Thi Thu Vu, & Thanh, Phuong Vu (07.07.2022). Vietnam: Patent Aspects Of Vietnam's Amended IP Law From A Practitioner's Perspective. Retrieved from <https://www.mondaq.com/patent/1209394/patent-aspects-of-vietnam39s-amended-ip-law-from-a-practitioner39s-perspective>.